

2009

Årsrapport för projekt Trollsländor i Skåne 2009-2014

Ett samarbete mellan

Studie
främjandet

Naturskyddsföreningen
Skåne

Med ekonomiskt stöd från

REGION SKÅNES MILJÖVÅRDSFOND

LÄNSSTYRELSEN
I SKÅNE LÄN

och Eslövs, Vellinges, Kävlinges, Landskronas,
Lommas, Trelleborgs och Ystads kommuner.

Magnus Billqvist och Linda Strand

Trollsländor i Skåne 2009-2014

2010-05-09

Innehållsförteckning

Projektbeskrivning.....	3
Bokningsläget	4
2009 års aktiviteter	5
Hemsidan.....	7
Kvalitetssäkring	7
Rapporter 2009	7
Arter 2009	9
De mest rapporterade arterna	9
De minst rapporterade arterna	10
Intressanta fynd.....	13
Arter som saknas	14
Griptångsflickslända (<i>Coenagrion armatum</i>)*	14
Bred kärrtrollslända (<i>Leucorrhinia caudalis</i>)*	15
Arter per kommun 2009.....	15
Eslöv.....	16
Kävlinge	17
Landskrona	17
Lomma	17
Trelleborg	18
Ystad	18
Vellinge	19
Tack till.....	19
Referenser	19
Bilaga: Ny inventeringsblankett för 2010.....	20

Exkursion till Dagstorpssjön 30 maj 2009. *Framsidan:* Årets och projektets hittills roligaste fynd var (åter)upptäckten av en population spetsfläckad trollslända (*Libellula fulva*) upp- och nedströms Stockamöllan. Samtliga foton i rapporten: Magnus Billqvist.

Projektbeskrivning

Projekt Trollsländor i Skåne 2009-2014 är ett inventeringsprojekt som drivs av Entomologiska sällskapet i Lund, Lunds Naturskyddsförening, Naturskyddsföreningen i Skåne och Studieförbundet Skåne-Blekinge under perioden 2009-2014. Inventeringen sker under fem år men projektet löper över sex år. Tanken med detta är att eventuella kunskapsluckor ska kunna fyllas under sjätte året. Projektledning består av Linda Strand (Entomologiska Sällskapet i Lund), Magnus Billqvist (Naturskyddsföreningen i Skåne) och Linda Birkedal (Lunds Naturskyddsförening).

Projektets huvudsakliga syfte är att förbättra kunskapen om den skånska trollsländefaunan samt stimulera intresset för natur och insekter hos allmänheten. Trollsländor är en väl avgränsad grupp som innehåller ett relativt sett litet antal arter vilka går att lära sig utan alltför stora förkunskaper. Deltagare i projektet kommer också att få fina naturupplevelser. Genom att kartlägga trollsländefaunan ökas kunskapen om arterna och uppföljningsbara mål kan sättas för att säkra deras framtid. Ambitionen är att många nya lokaler för olika trollsländearter kommer att hittas. När väl lokalerna är kända kan också populationerna bevakas genom uppföljning. Kanske kan detta femåriga inventeringsprojekt vara en inkörsport för att så småningom påbörja en nationell miljöövervakning av trollsländor?

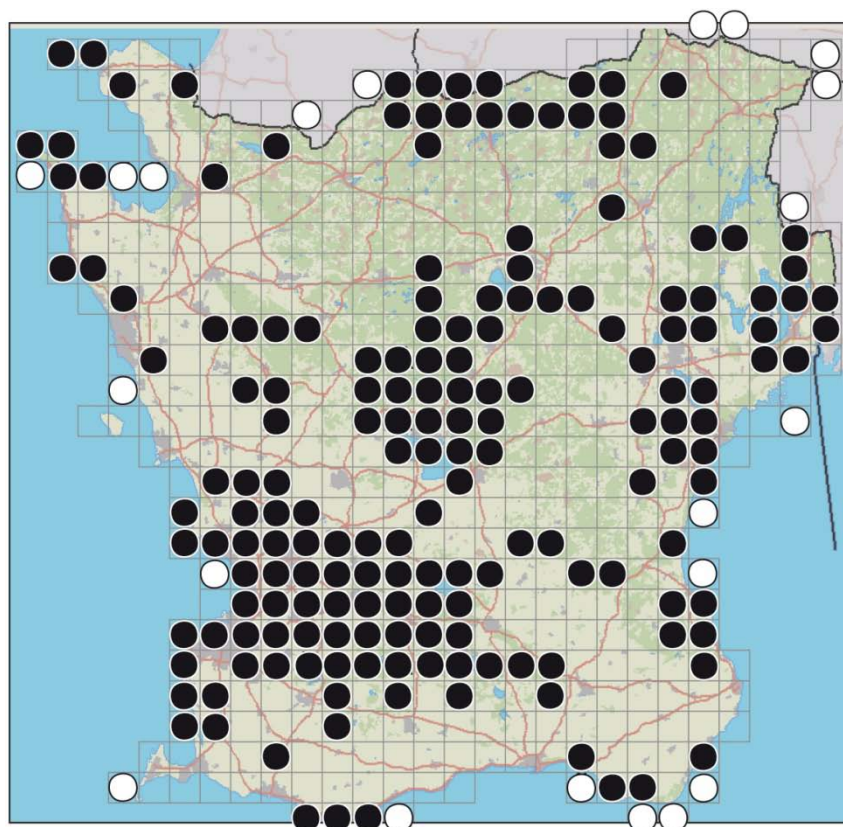
Själva inventeringen i Projekt Trollsländor i Skåne 2009-2014 sker ideellt, dock har ekonomiskt stöd för projektledning, resor, kurser och inrapportering av data, erhållits av Region Skåne, Länsstyrelsen i Skåne, Naturskyddsföreningen i Skåne, Studieförbundet och de skånska kommunerna Eslöv, Kävlinge, Landskrona, Lomma, Trelleborg, Vellinge och Ystad.

Projektet är tänkt att mynna ut i en rapport/bok över Skånes trollsländefauna. Varje år kommer det att skrivas en årsrapport som deltagarna kommer få ta del av. Deltagarna väljer en eller flera 5 x 5 km-rutor (se figur 1) att inventera. Så många som möjligt av sju olika vattenmiljöer, beskrivna under "Biotopbeskrivningar" i manualen, identifieras i varje inventeringsruta och besöks vid minst tre tillfällen (för-, hög- och sensommar). Alla arter av trollsländor och antalet individer för varje art noteras och rapporteras sedan till Artportalens rapportsystem för småkryp under syftet "Trollsländor i Skåne". Projektet fokuserar främst på inventering av vuxna trollsländor, men det står förstås deltagarna fritt att inventera genom insamling av t ex larver och exuvier.

Alla deltagare i projektet erhåller boken "Trollsländor i Sverige – en fälthandbok", inventeringsmanual, inventeringsblanketter och kartor över sin inventeringsruta. All info går dessutom att hitta på projektets webbsida www.trollsländor.se. Dessutom anordnas exkursioner samt kurser i hur man går tillväga i fält, vid hantering och bestämning av trollsländor och hur man rapporterar fynd till Artportalen. Projektet blir det första i sitt slag i Skåne och som deltagare gör man därför en viktig insats.

För mer information, anmälan och bokning av rutor besök projektets hemsida:

www.trollsländor.se

Bokningsläget 1/12 2009

● **Påbörjad/bokad ruta (175):** de rutor som till dags dato bokats.

● **Klar/färdiginventerad ruta (0):** de rutor som bedöms som färdiginventerade och slutrapporterats som detta.

○ **Ledig ruta (306):** detta är de rutor du själv kan boka för att inventera och som i dagsläget är tillgängliga.

○ **Tom ruta (25):** detta utgörs av rutor som ej bedöms vara intressanta för inventeringen och därför utgår. Anledningen kan vara att de till allra största delen ligger i annat landskap eller till havs.

Boka rutor gör du via Magnus hos Naturskyddsföreningen i Skåne: Magnus.Billqvist@naturskyddsforeningen.se, 046/33 56 51, 0733/204 777.

Glöm inte lämna namn, adress, telefon och epostadress.

Figur 2. Bokade rutor 2009.

2009 års aktiviteter

Våra arrangemang är mycket uppskattade och det finns anmälda till samtliga kommande under 2010. Vi får otroligt bra feedback på våra exkursioner och det är vi väldigt glada för. Här är några citat från en utvärdering vi gjorde i julas:

"Bra informationsflöde, det händer saker nästan hela tiden, mycket bra."

"Inspirerande projektledare. Exkursionerna är lärorika."

"Jag är överväldigad av att det är så många bokade rutor."

"Fortsätt så här så är jag nöjd."

"Exkursionerna är det som gör 'bäst nytta' för mig. Då lär jag mig mycket."

"Årets program ser fullständigt ut."

"Jättekul projekt att delta i."

"Bara helnöjd."

"Bra och kul!"

Under 2009 har projektet genomfört följande:

- 3 maj Kickoff i Lund: 45 deltagare.
- 30 maj Exkursion till Dagstorps- och Filesjön: 25 deltagare.
- 13 juni Exkursion till Ravlundafältet: 16 anmälda men inställt pga dåligt väder.
- 28 juni Kurs i Helsingborg: 12 deltagare.
- 19 juli Kurs i Lund: 28 deltagare.
- 25 juli Exkursion till Hercules dammar: 10 deltagare.
- 22 aug Exkursion till Bökeberg/Holmeja/Ugglarp: 22 deltagare.
- 6 dec Årsavslutning/julfest: 25 deltagare.

Under 2010 planeras följande aktiviteter:

- Studiecirklar i Malmö, Lund och Kristianstad.
- 9 maj Kickoff i Lund.
- 22 maj Exkursion till inventeringsruta söder om Degeberga.
- 2 juni Kurs i Kristianstad.
- 18-20 juni tredagars trollsländekurs.
- 3 juli Exkursion till inventeringsruta söder om Degeberga.
- 21 aug Exkursion till inventeringsruta söder om Degeberga.

Tankar finns också på en rapporteringskurs, alltså i hur man rapporterar sina observationer till Artportalen.

Representanter från projektet kommer att delta i 1st European Congress on Odonatology i Porto 2-5 juli.

Delar av skaran av entusiastiska exkursionsdeltagare vid Svartavad intill Holmeja i augusti 2009.

Hemsidan

Hemsidan www.trollsländor.se kom till i februari 2009. Aktiviteten har varit mycket större än vi kunnat förvänta oss. Hemsidan har i genomsnitt 550 besök per dag. Vi kommer under 2010 att bygga om hemsidan till en gemensam portal för både Skånes och Östergötlands trollsländeprojekt. På hemsidan hittar du bland annat länkar för rapportering, inventeringsmanual, bilder, uppgifter över bokade respektive lediga rutor, nyhetsblad, flygtider, kalendarium och kontaktuppgifter.

Kvalitetssäkring

Alla observationer som rapporteras i Skåne under projektperioden kvalitetssäkras genom Artportalens validerarfunktion. Denna fungerar på så sätt att auktoriserade specialister ("validerare") granskar och bedömer fynd. För Projekt Trollsländor i Skåne fungerar Linda Strand (med assistans av Magnus Billqvist) som validerare. Valideringen genomförs som en dialog mellan validerare och rapportör där valideraren klassar fynden efter grad av säkerhet. Om belägg (bild eller insamlad slända) ej redovisats för rapporter av arter med beläggkrav i projektet eller för anmärkningsvärda fynd av andra arter (t ex från en helt oväntad miljö eller vid udda tidpunkt på året), klassas fyndet som **"Behöver åtgärdas/dokumenteras av rapportören"** och rapportören ombeds att dokumentera fyndet. Fynd som saknar belägg, men som utifrån miljö och tidpunkt sannolikt är riktiga klassas som **"Fyndet ogranskat, bedömt som rimligt/sannolikt"**. Fynd med bild eller annan dokumentation klassas som **"Fyndet säkerställt baserat på tillgänglig dokumentation"** och fynd där insamlat belägg har redovisats klassas som **"Fyndet säkerställt baserat på granskat belägg"**.

De arter vi vill ha belägg på är markerade med asterisk* i inventeringsblanketten och även här nedan. Träffar man på en sådan trollslända bör man artbestämma den en extra gång och dokumentera fyndet väl genom foto eller belägg. Annars finns det risk för att vi inte kan tillgodoräkna fyndet. Vilka dessa arter är kan komma att ändras under projektets gång, när vi får bättre kunskap om deras förekomst i landskapet. För att underlaget för detta ska vara ordentligt underbyggt är det extra viktigt att dokumentera dessa fynd.

Rapporter 2009

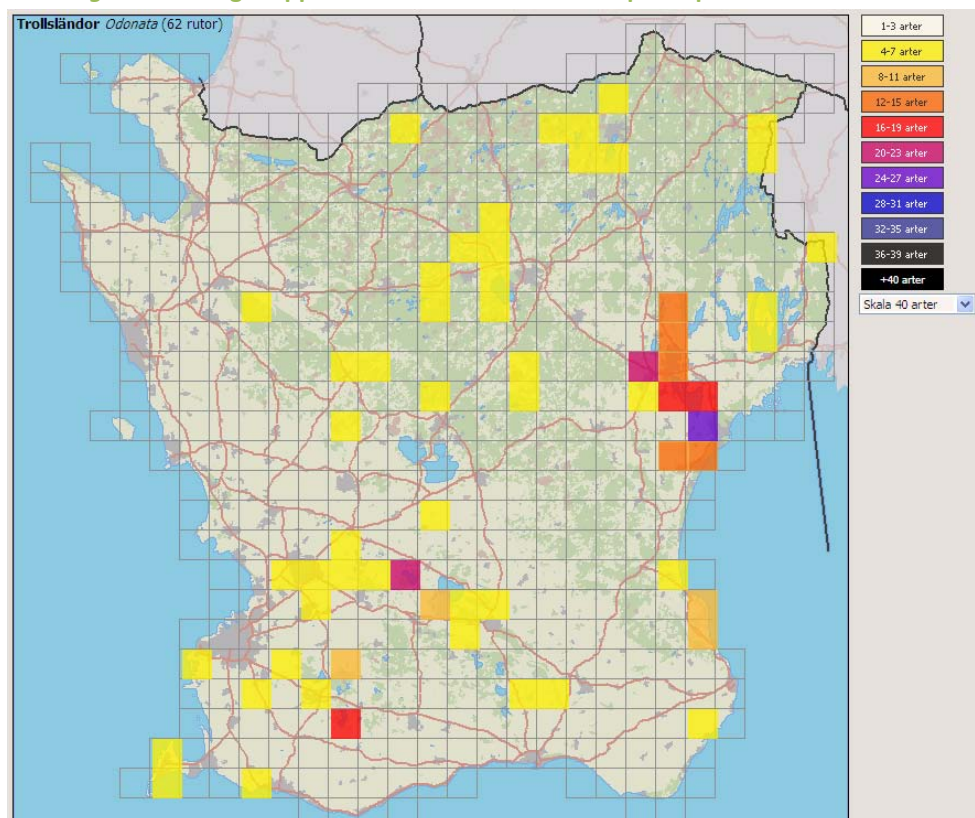
Alla våra uppgifter om fynd är hämtade från Artportalen, men vi förväntar oss att under projektet få in en del även i pappersform. Fynden är inte nödvändigtvis rapporterade av den eller de som bokat respektive ruta.

Antal rapporter av trollsländor på Artportalen har stigit kraftigt vilket förstås är mycket glädjande. Bara under 2009 inkom fler rapporter än alla år dessförinnan tillsammans. Det är därför en anseelig mängd data som projektet måste hantera.

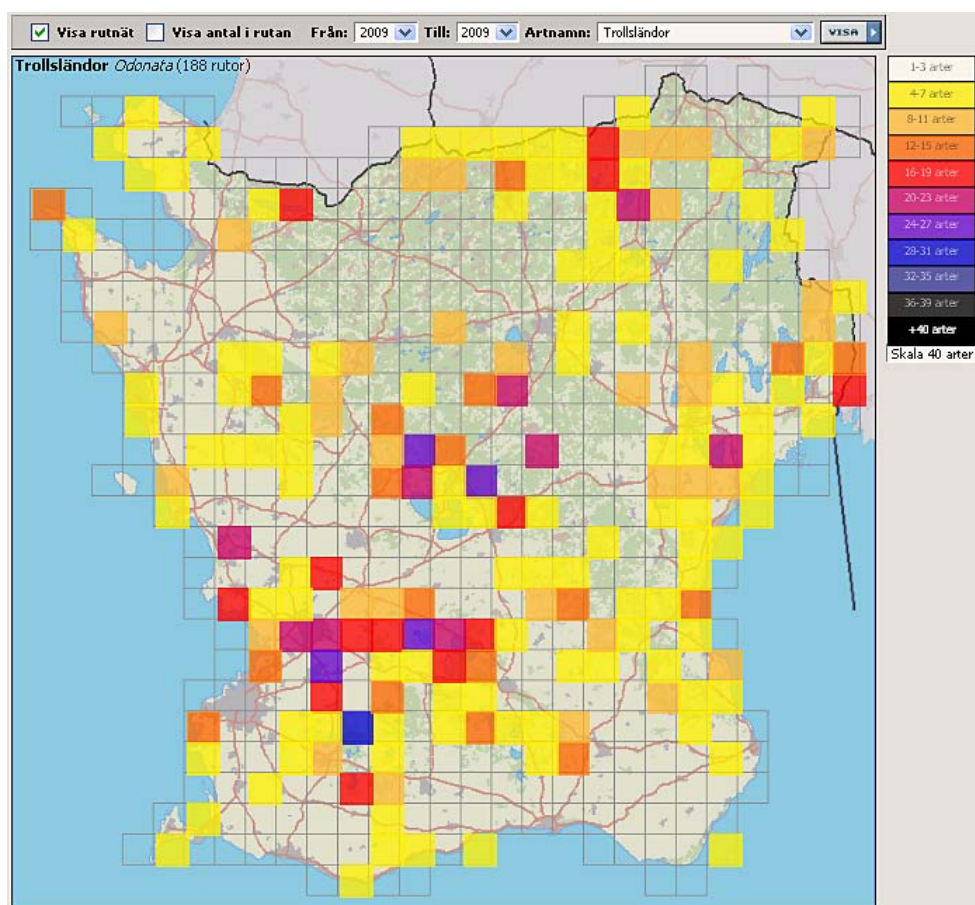
Antalet rapporter av trollsländor på Artportalen

- 1900-2005: 546 (figur 3)
- 2006: 311
- 2007: 594
- 2008: 1 616
- 2009: 3 288 (figur 4)

Figur 3. Samtliga rapporter av trollsländor i Skåne på Artportalen 1900-2005.

Figur 4. Samtliga rapporter av trollsländor i Skåne på Artportalen under endast 2009.

Arter 2009

De fem rutor där flest arter rapporterats, men inte nödvändigtvis av den eller de som bokat rutan, listas nedan. De flesta rutor, även dessa fem, har troligen någon eller några fler arter att bjuda på under 2010. De rutor som innehåller flest arter är inte oväntat sådana med många olika biotoper. Det borgar förstås för en mångfald av trollsländor vilket också visar på betydelsen av att söka upp olika typer av vatten istället för många av samma typ. Besöker du 15 dammar i jordbruksmark ger de första 1-3 troligen samtliga arter som finns där. De andra kan besökas i mån av tid och ambition, men är de lika de första är det bättre att lägga den tiden på andra biotoper. Den ruta som just nu är artrikast kommer när inventeringen är klar med all sannolikhet inte att utgöra den mest artrika rutan i Skåne. I rutan saknas till exempel rinnande vatten, vilket gör att 3-5 tänkbara arter lyser med sin frånvaro (t ex båda jungfrusländorna och flodflickslända). Det är troligen inte många, om ens någon, ruta som innehar samtliga av naturtyperna vi presenterar i manualen.

Artrikaste rutorna 2009:

- Holmeja, NO Svedala 31 arter
- Revinge V, V om Krankesjön 27 arter
- Hallaröd, NO Stockamöllan 27 arter
- Fogdaröd, Höör 25 arter
- Staffanstorp 25 arter

Under 2009 har 48 arter rapporterats i Skåne, vilket är ungefär vad vi räknat med. Mest spännande var nog populationen av **spetsfläckad trollslända** (*Libellula fulva*) som för första gången på över 70 år upptäcktes i Skåne. Mer om denna art längre ned.

De mest rapporterade arterna

De fem mest rapporterade arterna var ganska väntat **sjöflickslända** (*Enallagma cyathigerum*) och **större kustflickslända** (*Ischnura elegans*) (244 rapporter vardera), **fyrfläckad trollslända** (*Libellula quadrimaculata*) (213), **ljus lyrflickslända** (*Coenagrion puella*) (202) samt **mörk lyrflickslända** (*Coenagrion pulchellum*) (200). Detta överensstämmer väl med de arter som rapporterats från flest rutor, även om ordningen är lite omkastad: fyrfläckad trollslända (*Libellula quadrimaculata*) (80 rutor), mörk lyrflickslända (*Coenagrion pulchellum*) (76), sjöflickslända (*Enallagma cyathigerum*) (70), större kustflickslända (*Ischnura elegans*) (68) samt ljus lyrflickslända (*Coenagrion puella*) (66).

Sjöflickslända och större kustflickslända var de två mest rapporterade arterna under 2009. Fyrfläckad trollslända rapporterades dock från flest rutor.

De minst rapporterade arterna

Om de minst rapporterade arterna är det värt att gå lite mer på djupet om (asterisk* = beläggkrav). **Mindre glanstrollslända*** (*Somatochlora arctica*) (1 rapport från en ruta) har i Artportalen sedan tidigare endast ett dokumenterat skånskt fynd. Årets obs är från samma plats, nämligen Traneröds mosse. Arten bör dock finnas i fler lämpliga miljöer i åtminstone norra Skåne.

Mindre glanstrollslända rapporterades under 2009 endast från Traneröds mosse.

Grön mosaikslända* (*Aeshna viridis*) har under året inte rapporterats med dokumentation. Två rapporter från en klassisk lokal vid Ugglarps mosse finns dock, där även många fler eftersökt den utan resultat. Eftersom arten utgör en av EU-arterna är vi extra måna om att få in rapporter om förekomster i Skåne. Därför får den som bokar en ruta där vi vet att "värdväxten" vattenaloe (*Stratiotes aloides*) finns, en särskild karta med dess förekomst samt ett följebrev. Ännu har detta inte gett något resultat men vi har ju också flera år på oss.

En sak som kan vara intressant att veta är, att **kilfläcksländan** (*Aeshna isoceles*) på många håll på kontinenten och på de brittiska öarna, är en följeart till grön mosaikslända. I Storbritannien finns kilfläcksländan liksom grön mosaikslända endast på lokaler med vattenaloe. Vi vet inte hur mycket detta stämmer på svenska förhållanden, men kanske är

det bra att veta detta så kan man hålla särskild utkik efter grön mosaikslända om man hittar kilfläckslända.

Årets och projektets hittills roligaste fynd var (åter)upptäckten av en population **spetsfläckad trollslända*** *Libellula fulva* (5 rapporter från 2 rutor), upp- och nedströms Stockamöllan. Inte alls oväntat att den skulle hittas i Skåne, men vi förväntade oss den kanske närmare Blekingegränsen där den finns i flera vattensystem. Å andra sidan fanns den just vid Stockamöllan för ca 75 år sedan. Sandhall skrev 1994 (*Skånes Natur* 94:87) att den "Troligen fångades senast för ca 50 år sedan vid Rönne å invid Stockamöllan men syns i dag inte alls där. Övergödningen av Ringsjön har väl bidragit till att den dött ut". Efter att ha minskat och helt försvunnit i andra delar av Europa har arten återkommit ganska starkt på senare år. Orsaken är okänd, men det spekuleras i att bättre vattenkvalitet kan ligga bakom. En spetsfläckad trollslända från Stockamöllan illustrerar framsidan av denna årsrapport.

Vinterflickslända* (*Sympecma fusca*) (5 rapporter från 4 rutor) har rapporterats klart mindre än förväntat. Det finns flera skäl till att arten inte hittats i den utsträckning som man kunde ha förväntat sig. Det första är förstås helt enkelt att den kanske inte är vanligare eller att den inte uppmärksammas. En tredje kan bero på att vinterflicksländan, som har en tydligt utpräglad sydostlig utbredning, finns mest i delar av Skåne som ännu ej besökts. Väldigt få rutor i östra Skåne har nämligen bokats. **Från och med 2010 vill vi även att fynd av denna art ska dokumenteras.**

Tvåfläckad trollslända* (*Epitheca bimaculata*) (5 rapporter från 5 rutor) är en art som kan vara vanligare än rapporterna visar. Detta för att den till mycket stor del flyger ute över öppet vatten och kan vara svår att lokalisera. De kommande åren får väl visa om vi har rätt. Ett tips är att åka ut med kanot eller båt, vilket också kan öka chansen att ta bilder. Vi ser gärna fler bilder av arten då en del av fynden inte är dokumenterade.

Stenflodtrollslända och myrtrollslända är av olika skäl hittills troligen underrapporterade.

Stenflodtrollslända (*Onychogomphus forcipatus*) (5 rapporter från 5 rutor) kan användas som ett exempel på en art som vi har anledning att tro har underrapporterats. Skälen till detta är flera: en del andra arter som även de har rapporterats relativt lite, t ex **myrtrollslända** (*Leucorrhinia dubia*) (17 rapporter från 9 rutor) flyger ganska tidigt, så tidigt att många som bokade rutor helt enkelt inte hann göra det första besöket. Arten är också

svårbestämd och kan vara mycket svår att skilja från **nordisk kärrtrollslända** (*Leucorrhinia rubicunda*). Att stenflodtrollslända och **kungstrollslända** (*Cordulegaster boltonii*) rapporterades så lite (7 rapporter från 6 rutor) kan bero på att det fortfarande är relativt få rutor bokade i de mer skogs- och vattendragsrika bygderna.

Starr- och gungflymosaikslända* (*Aeshna juncea*/*Aeshna subarctica*) är inte bara svåra att skilja på utan tenderar också att vara svårfångade, vilket många kan vittna om. Båda dessa arter bör vara betydligt mer förekommande än vad de verkar vara om man tittar på hur de rapporterades under 2009 (9 rapporter från 8 rutor resp. 6 rapporter från 4 rutor). Detta lyser också igenom då tips på att skilja de stora arterna är något många önskat sig mer av under våra kurser och exkursioner.

Gungflymosaikslända vid brunvattengölen Pydden väster om Eksholmssjön i juli 2009.

Hur vi ska förklara de ytterst få rapporterna av **kraftig smaragdflickslända** (*Lestes dryas*) vet vi däremot inte. Arten är endast rapporterad sex gånger från sex olika platser och samtliga dessa rapporter omfattar endast 1-2 individer. Detta är överraskande för arten anses inte vara ovanlig. Det vi inte kan säga idag är om den verkligen är så ovanlig, om den förbisetts i mängden av den närstående släktingen **allmän smaragdflickslända** (*Lestes sponsa*) eller om den kanske drabbades hårt av väderläget (se nedan under griptångsflickslända). Vi får se om vi får svar på denna fråga under 2010. **Från och med 2010 vill vi även att fynd av kraftig smaragdflickslända ska dokumenteras.**

Intressanta fynd

Vi avslutar artredovisningen med några ord om arter som är rödlistade, upptagna på EU:s habitatdirektivlista eller helt enkelt arter vi vill uppmärksamma utöver de som tagits upp ovan.

Mindre smaragdflickslända (*Lestes virens*) tycks vara lokalt mycket vanlig och på spridning, även om förekomsterna möjligen fluktuerar mycket mellan åren. Arten var fram till 2008 rapporterad från 14 rutor i Skåne men enbart under 2009 sågs den i tolv. Av dessa var inte mindre än elva nya, vilket förstås tydligt visar artens expansion. Mindre smaragdflickslända var tidigare rödlistad som NT ("Missgynnad"), men har utgått efter den revidering av listan som presenterades i april 2010. Under 2009 krävde vi belägg av fynd av arten men även detta är nu reviderat.

Två solskenshistorier: både mindre smaragdflickslända och mindre kustflickslända är inte längre rödlistade.

Mindre kustflickslända* (*Ischnura pumilio*) anses ha ökat kraftigt och från att tidigare ha varit rödlistad som VU ("Sårbar") försvann den ur rödlistan efter den revidering som presenterades i april 2010. Ser man enbart på förekomsten i Skåne kan detta överraska, då den ännu ej är rapporterad från mer än nio rutor. Tre av dessa var förvisso nya 2009, men det är också välkänt, att mindre kustflickslända kraftigt kan skifta i antal mellan åren. Framtiden får utvisa om de senaste åren varit bra eller dåliga år för arten.

Månflickslända* (*Coenagrion lunulatum*) var fram till och med 2008 endast rapporterad från tre rutor. Under vårt projekts första år sågs den dock i åtta och samtliga dessa var nya. Hur ovanlig månflickslända egentligen är återstår att se, men det är helt klart en art att hålla utkik efter. Den är för övrigt ganska lätt att känna igen varför antalet felbestämningar förvånar – kanske är litteraturen inte tydlig nog för denna art?

De första fynden av **mindre rödögonflickslända** (*Erythromma viridulum*) på Artportalen är från 2004. Sedan dess verkar den ha koloniserat hela sydvästra Skåne och ses ofta i väldigt många exemplar. Under 2009 rapporterades arten för första gången även i nordöstra Skåne vilket med all tydlighet visar att dess framgångståg fortsätter.

Några ord måste sägas även om **kejsartrollslända** *Anax imperator* som rapporterades för första gången i Skåne under 2004. Nu är den rapporterad från 59 rutor spridda i hela Skåne.

De enda områden den hittills inte är rapporterad från är de mest skogstäta och andra regioner som ännu inte verkar attrahera så många trollsländeskådare, t ex delar av Österlen och Linderödsåsen. Rimligen finns den även där och troligen får vi under projektets gång se, att kejsaren helt koloniserat Skåne.

Pudrad kärrtrollslända* (*Leucorrhinia albifrons*) är upptagen i habitatdirektivet och vi vet ganska lite om dess förekomst i Skåne. Väntat är att hitta arten i skogsmark i norra Skåne, som under året gjorts på två nya lokaler. Mindre väntat får det väl sägas vara, att den också hittades så långt ner i sydväst som i Jordbro i Kävlinge kommun och i sydost, på Ravlunda i Simrishamns kommun. Pudrad kärrtrollslända har sedan tidigare endast rapporterats på Artportalen i två rutor, varför fyra nya är mycket bra. Arten är sedan 1960-talet utdöd i Danmark vilket säkert gör att fynd i västra Skåne är särskilt intressanta för danska trollsländeintresserade.

Citronfläckad kärrtrollslända (*Leucorrhinia pectoralis*) är upptagen i habitatdirektivet men förefaller inte vara så ovanligt förekommande i Skåne. Dock har den minskat kraftigt på kontinenten och därför håller vi ett särskilt öga öppet för rapporter av citronfläckad kärrtrollslända. Under året rapporterades arten från nio rutor där fyra utgjordes av nya lokaler, det vill säga med ej tidigare rapporter i Artportalen.

Arter som saknas

Två arter vi tror finns i landskapet, men som inte rapporterats under 2009 är **griptångsflickslända** (*Coenagrion armatum*) och **bred kärrtrollslända** (*Leucorrhinia caudalis*). Se mer om just dessa två arter längre ner i texten.

En tredje art som åtminstone enligt litteraturen ska finnas i Skåne är **fjällmosaikslända** (*Aeshna caerulea*). Denna har dock aldrig observerats i vare sig Halland eller Blekinge och som närmast i norra delarna av Småland. Inga fynd av arten, dokumenterade med foto eller motsvarande, finns dock rapporterade på Artportalen från någon av dessa landskap. Men vi uppmanar alla med rutor i norra Skåne att även tänka på denna art under inventeringen. Närmast förväxlas den rimligen med **höstmosaikslända** (*Aeshna mixta*) som är allmänt förekommande i hela Skåne och som är den enda mindre mosaiksländan som flyger under juli-augusti.

Det finns också flera arter som aldrig eller mycket sällan rapporterats i landet men som vi förväntar oss fynd av under denna femårsperiod. Närmast står möjligen **vandrande ängstrollslända** (*Sympetrum fonscolombii*), som sedan en tid finns med en population så nära som söder om Köpenhamn. Enstaka fynd finns sedan tidigare rapporterade från Skåne. Vi hoppas få anledning att återkomma om dessa arter.

Griptångsflickslända (*Coenagrion armatum*)*

Väldigt få fynd finns inrapporterade i Skåne sedan tidigare av denna art som gått starkt tillbaka på kontinenten. Griptångflicksländan är sällsynt men vi hoppas att den inte är fullt så ovanlig som frånvaron av rapporter tycks visa. Arten har en mycket kort flygperiod och lever

till stor del över vatten, där den gärna uppehåller sig i bestånd av starr, sjöfräken och vass och kan av den anledningen vara svår att lokalisera.

En annan anledning som kan ligga till grund för att arten rapporteras så sällan är den tidiga och mycket koncentrerade flygperioden. Sandhall har (*Trollsländor i Europa, 2:a upplagan, 2000*) påpekat hur enkelt det kan vara att förbise griptångflickslända då den vissa år endast flyger under en så kort period som två veckor. Det innebär att den lämnar vattnet mycket koncentrerat, kanske nästan hela populationen under någon eller några dygn. En art med den strategin är förstås extra känslig för dåligt väder och 2009 hade vi under början till mitten av juni de kallaste junitemperaturerna sedan 1895, dessutom i kombination med stark vind. På sina håll i Götaland var det till och med frost. Det extrema vädret gjorde att många arter helt eller nästan helt uteblev under den här perioden.

För att bara ta ett tydligt exempel kan vi ta brun mosaikslända (*Aeshna grandis*). Årets första individer rapporterades 30 maj. Sen kom kylan. Nästa individ sågs sedan inte förrän 24 juni, nästan en månad senare. Hur ett så extremt väderbakslag påverkar en art som griptångflickslända, som uteslutande flyger då, kan man endast spekulera om. Kanske kan bättre väder och ett mer riktat sök efter arten i lämplig miljö och under rätt tid ge resultat under våren 2010.

Bred kärrtrollslända (*Leucorrhinia caudalis*)*

Bred kärrtrollslända är en aning speciell då den endast finns i fiskrika vatten (*Sahlén, muntligen 2008*). De flesta andra arter är känsliga för predation från fisk och undviker därför sådana vatten. Men bred kärrtrollslända är väldigt taggig som larv och därmed särskilt anpassad för att klara detta. Med andra ord kan arten åtminstone i teorin finnas i vatten där det finns ganska få andra arter trollsländor. I andra delar av landet ser man den ofta i skogstjärnar med näckrosor.

Det vore extra kul att hitta arten under projektet då det nämligen inte finns några som helst rapporter inlagda på Artportalen från Skåne, men den har åtminstone funnits här tidigare. Som närmast finns den i alla våra grannlandskap och vår förhoppning är därför, att bred kärrtrollslända hittas i Skåne under 2010.

Arter per kommun 2009

De kommuner som bidrar med ekonomiska medel till projektets genomförande är markerade med grön färg och presenteras lite mer utförligt nedan. Enligt den nya nationella rödlistan, som presenterades i april 2010, finns det i nuläget inga kända rödlistade trollsländor i Skåne. Se den bifogade, nya inventeringsblanketten för mer om detta.

Nr	Arter	Kommun	Arter 1900-2009
1	37	Lund	(40)
2	36	Kristianstad	(42)
	36	Höör	(36)
4	32	Svedala	(36)
5	31	Osby	(35)
6	30	Hässleholm	(33)

7	26	Klippan	(31)
8	25	Bromölla	(28)
	25	Hörby	(29)
	25	Sjöbo	(26)
	25	Staffanstorp	(28)
12	24	Kävlinge	(30)
13	23	Eslöv	(25)
	23	Ängelholm	(24)
15	22	Simrishamn	(33)
16	21	Trelleborg	(24)
17	19	Lomma	(22)
	19	Svalöv	(30)
19	18	Malmö	(22)
20	17	Bjuv	(22)
	17	Landskrona	(22)
22	15	Tomelilla	(16)
	15	Höganäs	(25)
24	14	Ystad	(22)
	14	Helsingborg	(24)
	14	Örkelljunga	(17)
27	9	Båstad	(22)
28	4	Skurup	(7)
29	4	Östra Göinge	(12)
30	3	Vellinge	(14)
31	0	Perstorp	(0)
	0	Åstorp	(0)
	0	Burlöv	(0)

Eslöv

23 arter (25): I Eslövs kommun är det fortfarande gott om lediga rutor. Trots detta har ganska många arter rapporterats och årets roligaste fynd, återupptäckten av den tidigare från Skåne försvunna spetsfläckade trollsländan, är från kommunen. Se mer om denna art ovan under rubriken **De minst rapporterade arterna**.

Allmän smaragdflickslända *Lestes sponsa*
 Blodröd ängstrollslända *Sympetrum sanguineum*
 Blå jungfruslända *Calopteryx virgo*
 Blåbandad jungfruslända *Calopteryx splendens*
 Blågrön mosaikslända *Aeshna cyanea*
 Bred trollslända *Libellula depressa*
 Flodflickslända *Platycnemis pennipes*
 Fyrfläckad trollslända *Libellula quadrimaculata*
 Guldtröslända *Cordulia aenea*
 Ljus lyrflickslända *Coenagrion puella*
 Metalltröslända *Somatochlora metallica*
 Mindre rödögonflickslända *Erythromma viridulum*

Mörk lyrflickslända *Coenagrion pulchellum*
 Sandflodtrollslända *Gomphus vulgatissimus*
 Sjöflickslända *Enallagma cyathigerum*
Spetsfläckad trollslända *Libellula fulva*
 Stenflodtrollslända *Onychogomphus forcipatus*
 Större kustflickslända *Ischnura elegans*
 Större rödögonflickslända *Erythromma najas*
 Större sjötrollslända *Orthetrum cancellatum*
 Svart ängstrollslända *Sympetrum danae*
 Tegelröd ängstrollslända *Sympetrum vulgatum*
 Tidig mosaikslända *Brachytron pratense*

Kävlinge

24 arter (30): I Kävlinge kommun har flera roliga fynd gjorts under året och ganska många arter har rapporterats. De allra flesta är dock rapporterade från några få lokaler och många rutor är fortfarande lediga. I Skåne hittades det under året 3-4 nya populationer av pudrad kärrtrollslända, varav en i Jordbrodammen i Kävlinge kommun. Arten finns med på EU:s habitatdirektivlista så alla fynd är av stort intresse. Se mer om arten ovan under rubriken **Intressanta fynd**.

Allmän smaragdflickslända *Lestes sponsa*
Blodröd ängstrollslända *Sympetrum sanguineum*
Bred trollslända *Libellula depressa*
Brun mosaikslända *Aeshna grandis*
Fyrfläckad trollslända *Libellula quadrimaculata*
Guldtröslända *Cordulia aenea*
Höstmosaikslända *Aeshna mixta*
Kejsartrollslända *Anax imperator*
Ljus lyrflickslända *Coenagrion puella*
Metalltrollslända *Somatochlora metallica*
Mindre rödögonflickslända *Erythromma viridulum*
Mindre smaragdflickslända *Lestes virens*

Månflickslända *Coenagrion lunulatum*
Mörk lyrflickslända *Coenagrion pulchellum*
Pudrad kärrtrollslända *Leucorrhinia albifrons*
Sjöflickslända *Enallagma cyathigerum*
Spjutflickslända *Coenagrion hastulatum*
Större kustflickslända *Ischnura elegans*
Större rödögonflickslända *Erythromma najas*
Större sjötrollslända *Orthetrum cancellatum*
Större ängstrollslända *Sympetrum striolatum*
Svart ängstrollslända *Sympetrum danae*
Tegelröd ängstrollslända *Sympetrum vulgatum*
Tidig mosaikslända *Brachytron pratense*

Landskrona

17 arter (22): Ganska få rutor har hittills bokats i Landskrona kommun som har ungefär samma förutsättningar som Kävlinge och Lomma vad gäller möjliga arter. 25-30 arter bör kunna hittas, inte minst som det finns fina rinnande vatten i kommunen.

Allmän smaragdflickslända *Lestes sponsa*
Blodröd ängstrollslända *Sympetrum sanguineum*
Blå jungfruslända *Calopteryx virgo*
Blågrön mosaikslända *Aeshna cyanea*
Bred trollslända *Libellula depressa*
Brun mosaikslända *Aeshna grandis*
Flodflickslända *Platycnemis pennipes*
Fyrfläckad trollslända *Libellula quadrimaculata*
Gulfläckad ängstrollslända *Sympetrum flaveolum*

Höstmosaikslända *Aeshna mixta*
Ljus lyrflickslända *Coenagrion puella*
Mörk lyrflickslända *Coenagrion pulchellum*
Sjöflickslända *Enallagma cyathigerum*
Större kustflickslända *Ischnura elegans*
Större sjötrollslända *Orthetrum cancellatum*
Tegelröd ängstrollslända *Sympetrum vulgatum*
Tidig mosaikslända *Brachytron pratense*

Lomma

19 arter (22): Samtliga rutor i Lomma kommun är bokade redan första året, vilket borgar för god rapportering. Dock har inte så många rapporter inkommit ännu men vi kan nog förvänta oss, att antalet arter åtminstone bör uppnå 25. Att det kanske inte blir fler beror på relativt liten variation av våtmarksbiotoper. Det kustnära läget ökar dock chanserna för att något udda ska observeras.

Allmän smaragdflickslända *Lestes sponsa*
Blodröd ängstrollslända *Sympetrum sanguineum*
Blå jungfruslända *Calopteryx virgo*
Blåbandad jungfruslända *Calopteryx splendens*
Blågrön mosaikslända *Aeshna cyanea*
Bred trollslända *Libellula depressa*

Brun mosaikslända *Aeshna grandis*
Guldtröslända *Cordulia aenea*
Höstmosaikslända *Aeshna mixta*
Ljus lyrflickslända *Coenagrion puella*
Metalltrollslända *Somatochlora metallica*
Mindre rödögonflickslända *Erythromma viridulum*

Mörk lyrflickslända *Coenagrion pulchellum*
Sjöflickslända *Enallagma cyathigerum*
Större kustflickslända *Ischnura elegans*
Större rödögonflickslända *Erythromma najas*

Större sjötrollslända *Orthetrum cancellatum*
Tegelröd ängstrollslända *Sympetrum vulgatum*
Tidig mosaikslända *Brachytron pratense*

Trelleborg

21 arter (24): Väldigt få rutor är än så länge bokade i Trelleborgs kommun. I princip samtliga rapporter från 2009 är från den klassiska trollsländelokalen Ugglarps mosse. Klassisk därför att det är en känd fyndplats för grön mosaikslända, som är med på habitatdirektivlistan (se mer om grön mosaikslända under rubriken **Arter 2009** ovan). Vad som i övrigt finns i Trelleborgs kommun vet vi väldigt lite om, men vi hoppas få anledning att återkomma med detta under kommande år.

Allmän smaragdflickslända *Lestes sponsa*
Blodröd ängstrollslända *Sympetrum sanguineum*
Blågrön mosaikslända *Aeshna cyanea*
Bred trollslända *Libellula depressa*
Brun mosaikslända *Aeshna grandis*
Fyrfläckad trollslända *Libellula quadrimaculata*
Grön mosaikslända *Aeshna viridis*
Guldtrollslända *Cordulia aenea*
Gulfläckad ängstrollslända *Sympetrum flaveolum*
Gulfläckig glanstrollslända *Somatochlora flavomaculata*

Höstmosaikslända *Aeshna mixta*
Kejsartrollslända *Anax imperator*
Kilfläckslända *Aeshna isoceles*
Mindre rödögonflickslända *Erythromma viridulum*
Mörk lyrflickslända *Coenagrion pulchellum*
Sjöflickslända *Enallagma cyathigerum*
Större kustflickslända *Ischnura elegans*
Större rödögonflickslända *Erythromma najas*
Större sjötrollslända *Orthetrum cancellatum*
Tegelröd ängstrollslända *Sympetrum vulgatum*
Tidig mosaikslända *Brachytron pratense*

Ystad

14 arter (22): Det finns många fina miljöer i Ystads kommun som rimligen innehåller en del intressanta trollsländor. I nuläget är dock de flesta rutor fortfarande lediga och från de som inte är det har vi ännu inte fått så många rapporter. Kommunen ligger också bra till geografiskt för att där ska dyka upp nya arter för landet eller Skåne. Sett till antalet rapporter i Skåne är fyndet av kraftig smaragdflickslända från Frihult det kanske mest intressanta från 2009 (se mer om denna art ovan under rubriken **De minst rapporterade arterna**). Rimligen bör det finnas minst 30 arter trollsländor i Ystads kommun.

Allmän smaragdflickslända *Lestes sponsa*
Blodröd ängstrollslända *Sympetrum sanguineum*
Blå jungfruslända *Calopteryx virgo*
Blågrön mosaikslända *Aeshna cyanea*
Brun mosaikslända *Aeshna grandis*
Fyrfläckad trollslända *Libellula quadrimaculata*
Höstmosaikslända *Aeshna mixta*

Kraftig smaragdflickslända *Lestes dryas*
Ljus lyrflickslända *Coenagrion puella*
Mindre smaragdflickslända *Lestes virens*
Röd flickslända *Pyrrhosoma nymphula*
Sjöflickslända *Enallagma cyathigerum*
Svart ängstrollslända *Sympetrum danae*
Tegelröd ängstrollslända *Sympetrum vulgatum*

Vellinge

3 arter (14): Vellinge kommun är till mycket stora delar obanad mark i trollsländesammanhang. Endast två rutor som berör kommunen är i nuläget bokade, vilket förstås avbildas i rapporteringen. Samtidigt bör Vellinge, med anledning av sitt läge, utgöra den kommun med störst chans att hitta tillfälliga gäster. Kanske kan det under projektperioden hittas nya arter för landet i Vellinge kommun? Bland de många badgästerna under sommaren och fågelskådarna under vår och höst som besöker Falsterbohalvön bör det finnas gott om trollsländeintresserade personer som kan bidra med observationer och bokningar av rutor. Endast tre arter under 2009 och totalt 14 är förstås inte något som speglar verkligheten.

Höstmosaikslända *Aeshna mixta*
Kejsartrollslända *Anax imperator*

Större ängstrollslända *Sympetrum striolatum*

Tack till...

Ulf Lundwall på Studiefremjandet Skåne-Blekinge, Region Skånes Miljövårdsfond, Länsstyrelsen i Skåne, Tommy Karlsson i Projekt Trollsländor i Östergötland, Eslövs kommun, Kävlinge kommun, Landskrona kommun, Lomma kommun, Trelleborgs kommun, Ystads kommun, Vellinge kommun och inte minst alla som deltar i inventeringen och deltar på våra aktiviteter.

Bilaga: Ny inventeringsblankett för 2010

Korrigerad efter ändringar i den nationella rödlistan. Nytt är också, att vi inte längre vill ha dokumentation av **mindre smaragdflickslända** (*Lestes virens*). Å andra sidan vill vi, med start 2010, ha dokumentation av **kraftig smaragdflickslända** (*Lestes dryas*) och **vinterflickslända** (*Sympecma fusca*).

Referenser

- Askew, R. R. 2004. *The Dragonflies of Europe*. 2nd revised ed. Harley Books, Essex.
- Corbet, P & Brooks, S. 2008. *Dragonflies*. The New Naturalist Library. Collins.
- Dannelid, E. 2008. *Trollsländor i Sverige – en fälthandbok*. Länsstyrelsen i Södermanlands län.
- Dijkstra, K. -D. (ed.) 2006. *Field Guide to the Dragonflies of Britain and Europe*. British Wildlife Publishing, Hampshire.
- Fogh Nielsen, O. 1998. *De danske guldsmede*. Apollo Books, Stenstrup.
- Gärdenfors, U. (red.). 2005. *Rödlistade arter i Sverige 2005*. ArtDatabanken, Uppsala.
- Gärdenfors, U. (red.). 2010. *Rödlistade arter i Sverige 2010*. ArtDatabanken, Uppsala.
- Sahlén, G. 1996. *Sveriges trollsländor*, 2 uppl. Fältbiologerna, Sollentuna.
- Sahlén, G. 2006. *Manual för basinventering av trollsländor*. Naturvårdsverket, Stockholm.
- Sandhall, Å, 1994 i *Skånes Natur* 94:87. Skånes Naturvårdsförbund.
- Sandhall, Å. 2000. *Trollsländor i Europa*, 2 uppl. Interpublishing, Stockholm.

INVENTERINGSBLANKETT		INVENTERARE	
DATUM	RUTNUMMER	RAPPORTERAT PÅ ARTPORTALEN (SÄTT KRYSS)	
LOKALNAMN		LOKALNUMMER	
BIOTOTYP ENLIGT MANUAL		BESÖK NR	
KOORDINATER		VID INVENTERING AV LARVER (SÄTT KRYSS)	

** = Arter som ej är funna i Skåne (kräver alltid dokumentation)

* = Dokumentation krävs

♀	♂	♀	♂	Art
				Blå jungfrulända (<i>Calopteryx virgo</i>)
				Blåbandad jungfrulända (<i>Calopteryx splendens</i>)
				Allmän smaragdfläckslända (<i>Lestes sponsa</i>)
				Kraftig smaragdfläckslända (<i>Lestes dryas</i>) *
				Mindre smaragdfläckslända (<i>Lestes virens vestalis</i>)
				Vandrande smaragdfläckslända (<i>Lestes barbarus</i>) *
				Vinterfläckslända (<i>Sympecma fusca</i>) *
				Sibirisk vinterfläckslända (<i>Sympecma paedisca</i>) EU**
				Flodfläckslända (<i>Platynemis pennipes</i>)
				Större rödögonfläckslända (<i>Erythromma najas</i>)
				Mindre rödögonfläckslända (<i>Erythromma viridulum</i>)
				Röd fläckslända (<i>Pyrrosoma nymphula</i>)
				Spjutfläckslända (<i>Coenagrion hastulatum</i>)
				Mänfläckslända (<i>Coenagrion lunulatum</i>) *
				Griptångfläckslända (<i>Coenagrion armatum</i>) *
				Myrfläckslända (<i>Coenagrion johanssoni</i>) **
				Ljus lyrfleckslända (<i>Coenagrion puella</i>)
				Mörk lyrfleckslända (<i>Coenagrion pulchellum</i>)
				Dvärgfläckslända (<i>Nehalennia speciosa</i>) EN **
				Sjöfläckslända (<i>Enallagma cyathigerum</i>)
				Större kustfläckslända (<i>Ischnura elegans</i>)
				Mindre kustfläckslända (<i>Ischnura pumilio</i>) *
				Vassmosaiksלända (<i>Aeshna serrata</i>) **
				Fjällmosaiksלända (<i>Aeshna caerulea</i>) *
				Höstmosaiksלända (<i>Aeshna mixta</i>)
				Starrmosaiksלända (<i>Aeshna juncea</i>)
				Gungflymosaiksלända (<i>Aeshna subarctica</i>) *

♀	♂	♀	♂	Art
				Blågrön mosaiksלända (<i>Aeshna cyanea</i>)
				Tidig mosaiksלända (<i>Brachytron pratense</i>)
				Grön mosaiksלända (<i>Aeshna viridis</i>) EU*
				Brun mosaiksלända (<i>Aeshna grandis</i>)
				Kilfläckslända (<i>Aeshna isocetes</i>)
				Kejsartrollslända (<i>Anax imperator</i>)
				Vandrande mosaiksלända (<i>Anax ephippiger</i>) **
				Sandflodtrollslända (<i>Gomphus vulgatissimus</i>)
				Stenflodtrollslända (<i>Onychogomphus forcipatus</i>)
				Grön flodtrollslända (<i>Ophiogomphus cecilia</i>) VU, EU**
				Kungstrollslända (<i>Cordulegaster boltonii</i>)
				Tvåfläckad trollslända (<i>Epitheca bimaculata</i>) *
				Guld-trollslända (<i>Cordulia aenea</i>)
				Metall-trollslända (<i>Somatochlora metallica</i>)
				Gulfläckig glanstrollslända (<i>Somatochlora flavomaculata</i>)
				Mindre glanstrollslända (<i>Somatochlora arctica</i>) *
				Fjälltrollslända (<i>Somatochlora alpestris</i>) **
				Tundratrollslända (<i>Somatochlora schilbergi</i>) NT**
				Fyrfläckad trollslända (<i>Libellula quadrimaculata</i>)
				Bred trollslända (<i>Libellula depressa</i>)
				Spetsfläckad trollslända (<i>Libellula fulva</i>) *
				Större sjö-trollslända (<i>Orthetrum cancellatum</i>)
				Mindre sjö-trollslända (<i>Orthetrum coerulescens</i>)
				Bred kärrtrollslända (<i>Leucorrhinia caudalis</i>) EU*
				Pudrad kärrtrollslända (<i>Leucorrhinia albifrons</i>) EU*
				Myrtrollslända (<i>Leucorrhinia dubia</i>)
				Nordisk kärrtrollslända (<i>Leucorrhinia rubicunda</i>)
				Citronfläckad kärrtrollslända (<i>Leucorrhinia pectoralis</i>) EU
				Gulfläckad ängstrollslända (<i>Sympetrum flaveolum</i>)
				Vandrande ängstrollslända (<i>Sympetrum fonscolombii</i>) *
				Svart ängstrollslända (<i>Sympetrum danae</i>)
				Tegelröd ängstrollslända (<i>Sympetrum vulgatum</i>)
				Större ängstrollslända (<i>Sympetrum striolatum</i>) *
				Blodröd ängstrollslända (<i>Sympetrum sanguineum</i>)

Hotkategorier

RE = Försvunnen

EN = Starkt hotad

VU = Sårbar

NT = Missgynnad

EU = EU:s habitatdirektiv

Arternas namn och ordning följer för enkelhetens skull "Trollsländor i Sverige - en fälthandbok".